

**Till
Vänersborgs Tingsrätt
Mark- och miljödomstolen**

Överklagande av Miljöprövningsdelegationen Hallands beslut 2018-06-05, 551-9000-16, 1315-125.

Tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till vindkraftsanläggning Örken –Munkabol på fastigheterna Moshult 2:15, Kallarp 1:2, Karlstorp 1:15, 1:19 och 1:49 m.fl. i Halmstads och Hylte kommuner

Föreningen God Livsmiljö Hylte överklagar härmed ovanstående domslut och yrkar

- dels återkallelse och omprövning av driften för befintliga 6 verk
- upphävande av Miljöprövningsdelegationens tillstånd för två verk i utbyggnadsprojekt P2,
 - Verk 3. (6303962 384200) Karlstorp 1:15>1 Halmstads kommun
 - Verk 4. (6304072 385047) Karlstorp 1:15>1 Halmstads kommun

A. Yrkan om återkallelse och omprövning av driften för befintliga 6 verk

Föreningen God Livsmiljö Hylte har i skrivelse 2016-11-27 till Miljöprövningsdelegationen begärt att E.Ons tillstånd för befintliga verk upphävs och omprövas. Vi ser idag en rad giltiga kriterier för återkallelse enligt kap. 24 §3-6 och 7 MB, med hänvisning till nya vetenskapliga rön, felaktig lokalisering och bristfälligt beslutsunderlag. Fullgoda skäl finns idag för en rad begränsningar av verksamheten, fram till en definitiv avveckling. Det finns idag tillräckligt allvarliga skäl för människors hälsa för att överhuvudtaget medge tillstånd för nya verk, inom de medgivna säkerhetsavstånden. Vi har i skrivelse, 2018-01-14, till Hylte och Halmstads kommuner, Länsstyrelsen Halland med kopior till Statkraft Södra Vind AB, Region Halland (Folkhälsoenheten) och Havs- och Vattenmyndigheten, hemställt om återkallelse av tillståndet för det intelligande Örkenprojektet. Bilaga 1.

Fokus måste sättas på efterlevnaden av Miljöbalkens Portalparagraf och allmänna hänsynsregler, samt gällande EU-regelverk och internationella konventioner.

Vi är fullt övertygade om att den ökande medvetenheten hos allmänhet och lokalpolitiker om den bristande prövningen av markvibrationerna, det lågfrekvent ljudet och de ohörbara starkt pulserande infraenergivågornas effekter på kroppsorgan, folkhälsan, ekosystemen och skogsnäring mm. kommer att leda till minskat förtroende och ökade krav på miljöprövningen av denna energiform. Vi ser redan klara tendenser hos de flesta politiska partier i Hylte kommun. Även i yttrandet från Halmstads kommun (Miljönämnden) finns nu två brasklappar, som kan ses som försök att kunna två sina händer, från att betraktas ha tagit avsiktligt beslut för negativ påverkan av andra människors hälsa:

Miljönämnden beslutar att:

3. bullervillkor bör utformas på ett sådant sätt att åtgärd alltid ska vidtas snarast möjligt vid överskridande och inte enbart under de två första åren efter att de nya verken tagits i drift,

4. det är lämpligt att formulera ett villkor för regelbunden uppföljning av lågfrekvent buller.

Detta antyder oro för nya krav och ny mätteknik och bäddar för framtida möjlighet för ändring av regelverken och tillståndsvillkor.

Sådana krav har tydligt konstaterats i Naturvårdsverkets och Energimyndighetens rapport 6739: Studie av kontrollprogram av buller vid vindkraftverk (Maj 2017, Karl Bolin, Martin Almgren).

6.6 Tidpunkter för emissionsmätningar och immissionsmätningar

Ljud från vindkraftverk har tidsvariationer, både i kort tid såsom svichande ljud i bladpassage-frekvensen men även längre variationer orsakade av varierande väder och markförhållanden. En relevant frågeställning som därmed uppkommer är vilka tider som mätningar kan rekommenderas. Emissionsmätningar ska enligt standarden IEC 61400-11 utföras i medvindsförhållanden ($\pm 45^\circ$ nedströms ett verk). Emissionsmätningar utförs på nära håll, på avståndet $1\frac{1}{2}$ navhöjden, vilket medför att meteorologisk påverkan på ljudspridningen kan anses försumbar. En hård platta under mikrofonen minimerar påverkan av lokal markimpedans. Mätmetoden anses därmed väl lämpad för att uppskatta ljudeffekten från vindkraftverk.

Mätstandarden för immissionsmätning Elforsk 98:24 är daterad från innan millennieskiftet och tar inte höjd för att dagens turbiner har sammanlagd höjd ibland upp till ca 200 m vilket innebär att det atmosfäriska ytlagret numer överskrids och luftlager med mer kontinuerliga vindar kan uppnås. Från energisynpunkt är det fördelaktigt eftersom el produceras större delar av tiden men ur ett bullerperspektiv är detta negativt eftersom ljud alstras under tidpunkter som kvällar och nätter när de mindre verken stod stilla.

Författarna anser det därmed befogat att vidare arbete med att undersöka om kvälls-, natt- och morgonmätningar bör komplettera mätmetodiken i Elforsk 98:24. Detta är även föranlett av de många besvärssrapporter och klagomål som lästs under detta projekts gång där en tydlig trend (dock ej kvantifierad) av besvär under dessa tidpunkter redovisas från närboende.

Noteringar: Detta bekräftar det sedan länge av medborgarna återopade välkända akustiska fakta, om att ljudutbredningen redan efter 700 m övergår till cylindrisk ljudutbredning. Detta innebär att ljuddämpningen radikalt halveras/dubblar avstånd. Lågfrekvent ljud blir då under vissa förutsättningar hörbart över 5-9 km.

Detta gäller än mer för de ohörbara energipulserna <20 Hz, som registrerbara över 20 km och har negativa hälsoeffekter vid 60 dBZ eller ca 10 km från ett enda verk! Extrema värden uppstår dessutom varje gång som verken utsätts för ökad belastning eller när verken tappar fart. Likaså vid vindhastighet över 12 m/s. Kraftiga "peak"-värden och ekon uppstår när vingarna passerar tornet ca en gång per sekund. Dessa kan lätt registreras med modern mätutrustning på över 15 km.

Den teknikaliska bluffen blir alltmer avslöjad. Tillämpning av dBA-värdering som eliminerar ca 60 % är inte trovärdigt. Detta har fastslagits av Australiens Appellationsdomstol, som också konstaterat signifikanta sjukdomssamband. Samma cyniska resonemang gäller tillämpningen av dygnsmedelvärde. Det är väl känt att vindkraftverkens ljud snabbt varierar med kraftiga maxvärden, som är extra störande på landsbygd, med lågt omgivningsbuller under nattetid. Det räcker med en enda ljudstöt för att spoliera nattsömnen i dessa områden. Hit hör de korta episoderna av amplitudmodulerat ljud. Dessa ljudstötter redovisades av Uppsala Universitet under treårig fältmätning. Rapporten föreslog reduktion med 5 dBA. Naturvårdsverkets och domstolarnas vägran att tillerkänna befolkningen rättvisa gränsvärden blir ohållbar i längden.

Detta framgår också tydligt i Naturvårdsverkets uppföljningsrapport:

Immissionsmätningarna under driften har utförts på natten och det ger en belysande bild av hur låga ljudnivåer det kan vara nattetid. Uppenbart har signal-brusförhållandet därmed förbättrats avsevärt jämfört med andra rapporterade mätningar i detta projekt vilket belyser fördelarna att utföra mätningar nattetid. De fördelaktiga förhållandena vid mätningarna får även till konsekvens att maskeringen av vindkraftsbullret i stort sett blir obefintlig och det är ingen god nyhet för boende runt vindkraftverket eftersom verken sannolikt kommer att vara mycket tydligt hörbara. Det anses dock mycket intressant att nattliga mätningar genomfördes som visar på att vindkraftsljudet dominerar ljudbilden under mätningen. Immissionsmätningarna är intressanta och ovanliga ur två perspektiv

(i) mätningarna har utförts på natten vilket ger en indikation på ljudnivåerna vid anläggningen vid dessa tidpunkter och

(ii) mätningarna har jämförts med boendes klagomål. Noteras kan att bara två störningsrapporter är dagtid och resten kvällar, nätter och morgnar samt att 40 dB inte verkar förhindra beskrivningar

som ”kraftigt dån”, ”Det bullrat väldigt mycket. Känns som vi bor vid en stor trafikled eller flygplats”.

Notering: Det är således svart på vitt i en offentlig rapport att vindkraftverk orsakar stora skador på de drabbade människornas situation.

Rapporten visar också på en omfattande slapphet av tillsynen och egenkontrollen:

Mätpersonalen noterar att det är tystare på morgonen (kl 07) när mätningen börjar än när inspelningarna av bakgrundsljud utförs 10–12. Vidare anses det med grund i störningsrapporterna som fokuserar på nätter och morgnar förunderligt att mätning utförs under dagtid och accepteras som representativ.

Noteringar:

Rapporten visar tydliga behov av skärpta krav för beräkning och mätning av vindkraftsbuller. Forskare har länge ansett att dagens bullermått inte är anpassade för vindkraft. Tillämpning av dBA-värdering är baserat på Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller där låga frekvenser dämpas. Dessa är oförändrade sedan början av 1970-talet och har aldrig varit avsedda att tillämpas på vindkraft. Anpassade riktvärden för vindkraft har aldrig funnits i Sverige. Forskning visar att vindkraftsbuller stör mer än annat samhällsbuller och att riktvärdena behöver skärpas. Avgörande måste baseras på människornas störningsupplevelser och riskerna för sjukdom vid långtids-exponering. Likaså effekterna på barn och deras uppväxtmiljö. Svensk klassisk forskning har redan 2007 visat att vindkraft stör mer än trafikbuller och industribuller vid samma medelljudnivå (Eja Pedersen). Dessa undersökningar gjordes på mycket små verk.

Flera förklaringar anges. Det varierande (modulerade) ljudet uppfattas lätt även i närvaro av bakgrundsljud, ibland på flera kilometers håll. Vindkraftsljud uppfattas även om det ligger 10 dB under omgivnings ljudet, det vill säga ner mot 30–35 dBA även om vindbruset från träd är 40–45 dBA vid måttlig vindstyrka. Dessutom innehåller ljudet från de nu extremt höga verken mer lågfrekvent ljud. Ljudberäkningarna tar heller inte hänsyn till de smala band av dubblerad amplitud som uppstår när ljud från två verk möts. Dessa kallas Heightened Noise Zones och kan variera mellan 6-13 dBA enligt rapport av Bakker/Rapley; *Problems Measuring Low Frequency Sound Levels Near Wind Farms; Validering visades också genom direkt observation; ljudet från vindkraftverken observerades att uppstå eller försvinna inom två till tre steg mellan fasta platser. Slutsatsen är att mätningar av lågfrekventa ljudnivåer kan variera avsevärt över mycket korta avstånd och att punktmätningar inte representerar variationerna i ljudnivåerna över hela den närmaste omgivningen.*

Det får inte vara så att politisk korrekthet vid bedömning av en energiform får ges företräde före skyddet av människor och miljö.

Tolkning av punkt 3 i tillståndet

3. Utomhus vid följande bostäder får buller från vindkraftverken inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå enligt nedan. Se karta, bilaga 1.

Beräkningspunkt (bostad) Fastighet Begränsningsvärde dB(A)

AA Tollabo 1:2	25 dBA
AB Abborrhult 1:2	24 dBA
AE Rönnskog 1:5	22 dBA
H Kallarp 1:14	37 dBA
W Killingshult 1:8	20 dBA
U Karlstorp 1:8	38 dBA

Buller från vindkraftverken får inte under någon del av dygnet överskrida ekvivalent ljudnivå 40 dB(A) utomhus vid övriga bostäder.

Den ekvivalenta ljudnivån vid bostäder ska kontrolleras genom närfältsmätningar och beräkningar. Inom ett år från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift ska en kontroll av den ekvivalenta ljudnivån vid bostäder i närheten utföras. Kontroll av den ekvivalenta ljudnivån ska därefter ske

genom närfältsmätningar och beräkningar så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller efter tillsynsmyndighetens begäran, dock minst en gång vart femte år.

Notering: Här ställs krav på ”inte under någon tid på dygnet”. Dessa krav torde vara svåra att klara utan kontinuerliga immissionsmätningar vid bostaden, eftersom förstärkande effekter uppstår genom cylindrisk ljudutbredning och refraktion i kraftig vind, Heighened Noise Zones, interaktion med markvibrationer, frost- och isbeläggning, regn och hagelskurar, tvära vindkantringar, eroderat ytskikt, frusen mark, mm. Detta kommer aldrig fram vid närfältsmätningar och ”beräkningar”. Ännu en myndighetsfavör till exploatörerna.

Likaså elimineras den ökande störningsgraden som upplevs i tystnaden vid marknivå under kvällar och nätter. Dock kan de nya kraven på mätning vid varje jämn vindhastighet och nattetid innebära problem för bolagen.

De ökande klagomålen kan också tvinga miljönämnderna och myndigheterna att tillämpa vindriktningsoptimerade parker. Klagomål finns redan på nära tredubbelt avstånd från de sex befintliga verken (2,5 km). Då krävs nedreglering av effekten för fastigheter som ligger i vindriktningen. Normalt skickas mest ljud ut nedströms och uppströms rotorn och minst i rotorplanet. Denna skillnad kan vara 10 dBA och ytterligare en orsak till kraftig störning, när vindriktningen ändras och ljudet plötsligt blir extremt tydligt. Mätning av vindkraftverkens direktivitet finns angiven ljudemissionsmätningstandard IEC 61400-11. Därtill finns möjlighet för tillsynsmyndigheten att kräva nedsatt effekt vid olika vindhastighet för att i vart fall reducera de hörbara besvären. Alternativt permanent mätutrustning vid bostaden, som registrerar det besvärande lågfrekvent ljudet. Idag anser akustiker att det går att särskilja vindkraftverkens lågfrekventa pulserande ljud från det naturliga bakgrundsljudet. Detta borde redan beaktats av tillståndsmyndigheten och kommunerna miljönämnder och måste vara ett absolut krav om verksamheten överhuvudtaget ska bedrivas.

Det är således helt oacceptabelt att fortsätta att hävda en förlegad ”praxis” för vindkraftsbuller om 40 dBA. Som dessutom inte ens följer Naturvårdsverket rekommendation om 35 dBA.

Vad vi förstår saknar Sverige ett nationellt regelverk, som är fastställt enligt EU:s SMV-direktiv, med krav på medverkan från ”allmänhet” och akustisk och medicinsk expertis.

Än mer oacceptabelt är den totala tystnadskultur som gäller riskerna med de pulserande ohörbara infraenergivågorna, som enligt internationella forskare tyder på grava effekter på människans organ. Det nu tillämpade regelverket slutar vid 31,5 Hz. Medan rapporter visar på reaktioner i hjärnan vid 8 Hz, som väckt hypoteser om att de kan få patologiska effekter. Det överhängande kravet på skydd mot infraenergipulser kommer att drivas på internationell nivå. Det finns idag länder med enorma ohörbara bullermattor från vindkraftverk i mycket tätbefolkade områden, där forskningen redan klarlagt dessa stora risker. Den rigida ansvarslösheten är idag ett stort demokratiskt problem. Det brådskar därför att utarbeta nya, anpassade bullerkrav. Myndigheter och bolagens konsulter måste därför upphöra med att slentrianmässigt hänvisa till en förlegad norm, och motivera sina beslut baserade på aktuell forskning och kunskapsläge. D.v.s tillämpa implementeringen av EG-direktiv för medicinsk medverkan. Rättskraften i befintliga tillstånd kan snart vara överspelade av nya regelverk och vetenskapliga bevis.

Vi har starka förhoppningar om att WHO i sin kommande revidering av Guidelines för noise in Europe (sept 2018), kommer att skärpa bullerregelverken. Vid förra revisionen (2008) var den svenska experten Anita Berglund huvudansvarig för WHO:s regelverk. Hade Naturvårdsverket då anammat hennes varningar för lågfrekvent ljud hade stor skada kunnat undvikas. Myndigheter och departement har uttalat ansvar att träda fram och agera för omställning till en hållbar policy och begränsa skadeverkningsarna.

Effekter av onormalt infrajud har sedan något år en specifik sjukdomsdiagnos enligt CMS guidelines encoding, benämnd T75.2. Trötthet av infrajud.

EU-kommissionen varnar på sin hemsida för en ”invisible enemy” i samhället (Infrasound). Här avses den totala infraljudsbelastningen från mänskliga aktiviteter. De naturliga infraljudskällorna har en mer sinusformad ljudprofil.

Vi kan också notera att drabbade boende i området säger sig ha anmält bullerstörningar till kommunerna men aldrig fått svar.

Vi är också övertygade om att myndigheterna måste radikalt skärpa omfattningen av driftstopp för skydd av fladdermöss, tornseglare etc. Nu tillämpade kriterier för kritisk tid, vindhastigheter och temperatur är alldeles för svaga och leder enbart till ett försenat Hamageddon. Se bilaga 3, där vi förordar kraftfullt europeiskt regelverk.

B. Upphävande av Miljöprövningsdelegationens tillstånd för två verk i utbyggnadsprojekt P2,

- **Verk 3. (6303962 384200) Karlstorp 1:15>1 Halmstads kommun**
- **Verk 4. (6304072 385047) Karlstorp 1:15>1 Halmstads kommun**

På grund av tidsbrist hänvisar vi till den detaljerade inlägga som inlämnats till Miljöprövningsdelegationen. Bilaga 2. samt den ingående redovisningen av vindkraftens allvarliga effekter på lokala och globala ekosystem som redovisats i yttrande över uppföljningsrapporten över dödandet av fladdermöss vid närliggande vindkraftspark Ryssbol (Kumbro AB). Bilaga 3.

Vi betraktar informationen om att Statkraft avvecklar närliggande Örkenprojektet som vilseledande. Det är ännu inte klart och sannolikt pågår förhandlingar med andra aktörer där även EOn torde ingå.

Vi noterar att bedömningen inte värderat

- Träskolyckomossen. Objekt med naturvärde. 2,8 hektar. Biotoptyp 1, Lövsumpskog. 1 km väster om Rågetaåsen.
- Älmåsen. Objekt med naturvärde. 0,4 hektar. Biotoptyp 1, Ädellövträd. 1 km nordväst om Rågetaåsen.
- skogsstyrelsens skyddsområde Åhyltan (5,1 ha) inom Store Jöns Mosse omfattande gransumpskog med meanderande vattendrag, värdefull kryptogam- och kärlväxtflora samt ymnigt mosstäcke.
- att området runt Björksjöbäcken, där ett av verken avses placeras, också utgör Nyckelbiotop (Skogsstyrelsen) om 5,1 ha gransumpskog med naturlig slingrande skogsbäck, stort inslag av senvuxna träd, värdefull kryptogam- och kärlväxtflora. Björksjöbäcken är också biflöde till den laxreproducerande Sennanån och kan ha stort värde för laxsmoltens första stadier.

Markvibrationer och de pulserande infraenergivågorna torde vara direkt avskräckande.

Detta är högst anmärkningsvärt då lokalerna ligger mycket nära de angivna verkens positioner.

Dessa lokaler utgör område med särskilda restriktioner och som är utmärkta lokaler för de skyddsvärda fladdermusarter och kolonier som konstaterats i Ryssbol-studien. Oaser i det alltmer sterila skogsbruket. EOn:s undersökning (Ecocom, 2017) av fladdermöss konstaterar dessutom att det finns en koloni av dvärgpippistrell norr om Björkesjön. Denna kan således bli inringad av vindkraftverk vilket utgör ett definitivt hinder för etablering av mer vindkraft. Istället krävs omprövning och radikal skärpning av villkoren för de befintliga verken, utan de halvmesyrrer som nu tillämpas. Bilaga 3.

- Naturreservatet Rågetaåsen utgörs av gammalskog med åtskilliga nationellt rödlistade arter och två habitat med prioritet 9080 (lövsumpskog) och 91D0 (Skogsbevuxen myr). Reservatet avser att bevara den biologisk mångfalden. Inventeringar anger rikligt med död ved, stora botaniska värden och värdefull kryptogamflora.

Området är avsatt som **forsknings- och referensområde** för lavflora, mossflora, skalbaggsfauna och svampflora. Det är då direkt olämpligt att utsätta dessa känsliga forskningsobjekt för massiv industriell påverkan.

- Moshult. Mycket rik flora med åtskilliga rödlistade arter. Platsen innehåller ett habitat med prioritet 91D0. Bland och barr-skog på våt mark med gamla långsamt-växande träd. Små bäckar rinner genom området.

Dessa Natura2000-områden ligger alltför nära de vibrerande industrianläggningarna.

Tysk/holländsk forskningsrapport visar att två tredjedelar av insektsarterna har försvunnit under de senaste 30 åren. Vi vill starkt understryka att ny forskning visar att vindkraftverkens extrema ljudemission i frekvensområdet 20-40 Hz, helt överlagrar och blockerar många insektsarters ljud- och vibrationella kommunikationssystem i detta frekvensområde. Riskerna är uppenbara att dessa arter slås ut. Kinesisk rapport visar förändrad vegetativ tillväxt över 9 km. Detta kan få fatala effekter på mikrofloran som vi idag inte har en aning om. Eller kanske inte ens bryr oss om.

- handläggningen av riksintresset för naturvård Store Jöns Mosse om 240 hektar, helt strider mot målsättningen och det skydd som området har enligt Miljöbalken. Detta framgår tydligt av Hallands läns sammanställning av riksintresse för Naturvård, 2000-02-07.

1 Områden av riksintresse

Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling samt visa mångfalden i naturen. Vid urvalet utgår man från naturgeografiska regioner, en indelning av landet som utgår från växtgeografiska, klimatiska, geologiska och landskapsmässiga egenskaper. Inom varje naturgeografisk region väljs de områden som bäst företräder regionens olika landskaps- och naturtyper ut. Urvalet av områden görs av Naturvårdsverket i samarbete med bl a länsstyrelserna.

Utöver de särskilt utpekade områdena ovan (miljöbalken 3 kap 6§), finns redan i lagtexten (miljöbalken 4 kap) ett antal namngivna områden som har så höga natur- och kulturvärden och därför i sin helhet är av riksintresse.

1.1 Vilket skydd har de riksintressanta områdena?

Naturresurslagens bestämmelser om områden av riksintresse har arbetats in i kapitel 3 och 4 i miljöbalken som gäller sedan 1 januari 1999. Enligt miljöbalkens förarbeten gäller alltjämt förarbetena till Naturresurslagen. Skillnaden ligger i att bestämmelserna numera ska tolkas även mot bakgrund av balkens inledande kapitel om mål och hänsynsregler. De nationella miljömålen ska ge ledning för att bedöma vad en hållbar utveckling innebär och därigenom vara vägledande vid tillämpning av bestämmelserna i miljöbalken. Miljöbalkens mål är av grundläggande betydelse för att tolka de materiella bestämmelserna i miljöbalken inte minst de allmänna hänsynsreglerna.

Miljöbalken kräver att områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Dessa s k hushållnings-bestämmelser har emellertid direkt verkan enbart vid prövning av exploateringsföretag som i laglig mening innebär ändrad markanvändning. Vid fortsatt markanvändning av hittillsvarande slag har bestämmelserna endast en rådgivande funktion. I miljöbalken 1kap 2§ anges i vilka fall hushållningsbestämmelserna är tillämpliga.

*Naturmiljön inom ett visst område kan i en del fall ta skada av exploatering, arbetsföretag och andra verksamheter **såväl utanför riksintresseområdets gränser som innanför.** Ett exempel är våtmarker, sjöar eller vattendrag som påverkas av **ingrepp högre upp i tillrinningsområdet.***

Även i sådana fall kan dock hushållningsbestämmelserna vara tillämpliga. Staten kan sålunda ingripa om en exploateringsplan innebär att ett riksintresse inte tillgodoses, oavsett om exploateringen är tänkt att äga rum utanför eller inom det riksintressanta området. Det avgörande är om naturvärdena som motiverat bedömningen av området såsom riksintressant riskerar att ta skada.

*Detta är i högsta grad applicerbart på riksintresset Store Jöns Mosse, som har följande beskrivning: **Värdeomdöme:** Store Jöns mosse m.fl våtmarker utgör ett stort värdefullt våtmarksområde med högt värderade mader vid vattendrag.*

Huvudkriterier: A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande: *Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.*

Sennan förskonas från rensning i området.

Länsstyrelsens sammanställning av riksintressen har i sin tur utgjort underlag för den nationella Våtmarksinventeringen (RAPPORT 5925, januari 2009). Här fastslås tydligt att området har högsta nationella och internationella skyddsvärde enligt *Klass 1; Objekt har mycket höga naturvärden för regionen och är av internationellt eller nationellt bevarandevärde. De är oftast till stor del opåverkade och behöver bevaras för framtiden. Inga ingrepp som kan påverka eller ytterligare påverka hydrologin bör tillåtas.*

Denna klassning uppnås endast av 10 % av landets våtmarker och har baserats på höga värderingar att kriterierna *Representativitet, Storlek, Orördhet (ostördhet) och Raritet*. Området har också låg påverkansgrad. Denna våtmarkstyp har ofta tjockt torvlager (ibland upp till ca 10 m djupt) och en egen grundvattenkupol. Området har i andra rapporter beskrivits ha taigakaraktär och utgör ett av södra Sveriges (Norra Europas) sista bevarade tysta områden. Utsikten från det högt liggande Höljahultet är magnifik och mycket unik.

Placering av 185 m höga vindkraftverk 100 m från detta värdefulla riks- och unionsintresse är direkt förödande och i strid med EU:s vattendirektiv mm. Enbart med hänsyn till kriterierna för *Representativitet, Storlek, Orördhet (ostördhet) och Raritet*. Därtill har vi ingående beskrivit de allvarliga hoten från ingreppen högre upp i tillrinningsområdet, avseende schaktning för vägar och fundament, läckage av tungmetaller, metylkvicksilver och PFAS och riskerna med verkens kemikalier (oljor, frostskydd mm). Vi är här direkt frapperade av Naturvårdsverkets yttrande som ger intryck av bristande vilja eller förmåga att tillämpa EU-rätten. Det är snarare så att denna fråga borde aktualiseras på EU-nivå, avseende de redan uppställda verken.

Det finns mycket tydliga domslut i EG-domstolen att art- och habitatdirektivet är tillämpligt på områden som ligger utanför ett Natura 2000-område. Likaså är EU-lagstiftningen mycket tydlig med att ett land har absolut skyldighet att begära förhandsavgörande från EG-domstolen om nationella prövningen uppfyller EU-rätten.

Vi vill särskilt framhålla bristen på hydrologiska utredningar och de klimatologiska effekterna. Skotska forskare har länge rapporterat om att vibrationerna från verken frigör kontaminerat grundvatten ur torven, vilket medför att tillförd luft oxiderar det bundna kolet (CO₂ och metan) och även kväve (NO₂) och svavel (SO₂). Då våtmarkerna binder ca 20 % av det naturliga kolet och normalt fungerar som kolfälla medför detta att de i stället frigör stor mängd klimatgaser. En rapport från dränering av torvtäkter angav så höga belopp som 1 kg CO₂ per kvadratmeter och år.

- handläggningen av riskerna för vattentäkten i Sennan. Det största vattenupptagningsområdet och vattenreservoaren för Laholmsbuktens vattenförbund.

De två nya verken och två tidigare verk ligger inom Sennan-åns vattenupptagningsområde som försörjer vattenverket i Sennan. Detta område är på Naturvårdsverkets karta för naturskydd, klassat under under rubriken särskilda restriktioner som Vattenskyddsområde Sennandalen, Områden med förbud mot markavvattning enligt 4 § Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet mm.

Vi konstaterar att tillståndsmyndigheten inte prövat frågor om vattenverksamhet som kan vara tillstånds- eller anmälningspliktig enligt 11 kap. med hänvisning till att Miljöprövningsdelegationen i huvudsak prövar miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken (se 3 § förordningen om miljöprövningsdelegationer).

Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. anger förbud mot markavvattning i området enligt 4 §. Förbud enligt 11 kap. 14 § första stycket miljöbalken mot markavvattning gäller i Blekinge, Gotlands, Kalmar, Kronobergs, Skåne, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västra Götalands och Östergötlands län samt i Hallands län utom Hylte kommun. Förordning (2013:1173). Som vi förstår uppfyller inte miljöprövningen kraven på hydrologiska utredning under medverkan av expertis enligt

6 § Föreskrifter om behörighet att vara markavvattnings-sakkunnig enligt 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet meddelas av Statens jordbruksverk eller, då det endast är fråga om avvattning av skogsmark, av Skogsstyrelsen.

Osäkerhet råder också om kommunens miljönämnd varit införstådd med riskerna för vattentäkten. Vi yrkar därför att föreläggande i denna fråga ställs till kommunens miljönämnd och Laholmsbuktens vattenförbund.

Vi yrkar också att förhandsavgörande begärs hos EG-domstolen om det är förenligt med EU-rätten att utesluta prövning av vattendirektivet vid miljöprövning av vindkraft.

- Beträffande fladdermöss hänvisar vi till Kunskapssammanställning och vägledningen 2016:11 Fladdermöss i Halland och Naturvårdsverkets Åtgärdsprogram för barbastell (2015–2019), som visar att Sennanområdet utsetts till Prioriterat område för skyddsåtgärder.

EU-kommissionen har konstaterat att Sverige inte skyddat tillräckligt med områden för barbastell i boreal biogeografisk region. Regeringen har därför gett länsstyrelserna i uppdrag att till den 27 mars 2015 peka ut nya Natura 2000-områden för barbastell i denna region. Då barbasteller inventerats inom projektområdet är lokalisering av vindkraftverk uteslutet.

Det gäller även för inneslutningen av pippistrellkolonin vid Björkesjön och den höga förekomsten av andra högriskarter, samt flyttande fladdermöss efter Nissan-dalen.

I Sennanområdet förekommer också de ovanligare arterna Mustaschfladdermus, Dvärgfladdermus, Brun långörad fladdermus, Nymffladdermus och Vattenfladdermus.

Den redovisade inventeringen uppfyller inte EUROBAT Guidelines 2015, avseende stränga direktiv för inventering före tillståndsgivning och driftstopp under födosöksperioden.

Kraftfullt agerande är nu nödvändigt ur europeiskt perspektiv. Allt mindre individer återvänder efter de övervintringarna på kontinenten.

- Myndighet och domstolar har inte beaktat att EU-kommissionens Fiskerifond stödjer och har finansierat Fisketurismprojektet Destination Laxaland, som senare ombildats till Destination Relax Fishing Sweden.

Såväl bullerstörningar, som landskapsbild och försämrad vattenstatus är helt oförenligt med denna turismsatsning. Skrivelse har sänts till European Commission Fisheries Fund.

Vi ser det uppenbart att denna fråga inte belysts och att andra institutioner och intressenter borde medverkat i processen så att hotet mot Sennan som utgör det enda laxreproducerande biflödet till Nissan undanröjs.

Av tidsskäl hänvisar vi till anförda bilagor och hemställer om möjlighet att senare inkomma med kompletterande information.

Föreningen God Livsmiljö Hylte vidhåller yrkanden om

- återkallelse av miljöprövningsdelegationens beslut om återkallelse tillståndet för fortsatt drift av de 6 befintliga vindkraftverken i syfte att skärpa villkoren för
 - styrning av verkens direktivitet i förhärskande vindriktning och för att säkerställa att bullernivån ”inte någon tid på dygnet” överskrider angivna värden, alternativt genom immissionsmätning vid bostad eller generell sänkning av gränsvärdet mot 30-35 dBA under kväll och natt.
 - motsvarande skärpning av mätvillkoren att gälla mätning under kväll och natt, samt vid stegvisa vindhastigheter från 4-10 m/s.
- avslag för uppförande och drift av 2 nya vindkraftverk
- att länsstyrelsen, Hylte och Halmstads kommuner inom ramen för Miljösamverkan Halland, åläggs att till Folkhälsoenheten vid Region Halland, hemställa om en medicinsk epidemiologisk undersökning av vindkraftsbullrets störningar och hälsoeffekter för medborgare som bor inom 10 km från vindkraftsanläggningar. I synnerhet de allvarliga rapporter som visar att långsiktig exponering av lågfrekvent ljud och pulserande infraenergivågor medför patologiska effekter,

påverkan av hjärnaktivitet och andningsfrekvens, reducerad hjärtmuskelstyrka med upp till 20 %, ”genetiskt kaos” mm.

- att länsstyrelsen beslutar om Interimistiskt förbud under tre år, enligt 7 kap. 24 § MB, för genomförande eller försäljning av projekt Örken, i syfte att
 - i första hand undanröja tillståndet
 - i andra hand att avvakta begärd folkhälsoundersökning
 - i tredje hand säkerställa omprövning behov av utökat skydd som vattenskyddsområde, inkluderande riksintresset Store Jöns mosse (Nr 49 i förteckningen över för naturvårdsobjekt i Hallands län). Härvid bör 7 kap. 19 och 20 §§ MB beaktas, avseende uppfyllande av miljö-kvalitetsnormer och skyddet av den laxreproducerande Sennan och dess betydelse för EU-projektet Relax Fishing Sweden. Detta bör ske i samverkan med Hav och vattenmyndigheten, Göteborg och med beaktande av Weserdomen (1 juli 2015, mål C-461/13), som inte medger tillstånd om vattenkvaliteten försämras.
 - i fjärde hand att utvärdera de allvarliga signaler om markvibrationernas och infraenergi-pulsernas effekter på ekosystemen och den biologiska mångfalden. I synnerhet avseende blockering av mikrofaunans vibrationella kommunikationssystem, allokering av biomassan till rotsystemen, urlakning av torvmossar och frigörande av klimatgaser, hårdpackning av skogsmark, minska vattenupptagning, negativ påverkan av tillväxt och ökade insektsskador och frätande ozolytprocess genom utslagning av de naturliga insektspredatorerna (fladdermöss, tornseglare mm.)

Vi yrkar också att tingsrätten hos EG-domstolen inhämtar förhandsavgörande om

- om Sveriges tillämpning av oprövad ”praxis” är förenlig med EU-rätten och EU:s SMV-direktiv, avseende medverkan av ”allmänhet” och medicinsk och akustisk expertis. I synnerhet med beaktande av ny forskning om markvibrationer, lågfrekvent ljud, pulserande infraenergi-vågor och deras interagerande effekter.
- om Miljöprövningsdelegationens exkludering av vattenskydds och kulturfrågor är förenligt med EU-rätten, i område som utgör vattenupptagningsområde för vattentäkt, är skyddat mot vattenavledning och utgör reproduktionsområde för Nissanlaxen och ambitionerna i EU-projektet Relax Fishing Sweden.
- om Miljöprövningsdelegationens bedömning av skyddet för riksintresse för naturvård (Store Jöns Mosse), naturreservaten Rågetaåsen (forsknings- och referensområde) Moshult är förenligt med EU-rätten avseende extern påverkan.
- om inneslutning av en högriskart (dvärgpipistrell) och etablering av vindkraftverk i ett område som ingår i Åtgärdsprogram för barbastell (2015–2019), är förenligt med EU-rätt och EUOROBAT Guidelines 2015.

Hyltebruk och Halmstad 2018-07-09

Gert Björklund

Föreningen God Livsmiljö Hylte

Eldshult 115

31491 Hyltebruk

Ove Björklund

Föreningen God Livsmiljö Hylte

Dagsländevägen 27

30256 Halmstad

Bilaga 1. Skrivelse, 2018-01-14, till Hylte och Halmstads kommuner, Länsstyrelsen Halland med kopior till Statkraft Södra Vind AB, Region Halland (Folkhälsoenheten) och Havs- och Vattenmyndigheten, med hemställan om återkallelse av tillståndet för det intilliggande Örkenprojektet.

Bilaga 2. Yttrande över remissunderlag för vindkraftsanläggning Munkabol 1:2, Kallarp 1:2, Karlstorp 1:15 och 1:19 m.fl. i Halmstad och Hylte kommuner. Ärende 551-9000-16.

Bilaga 3. Mål M1262-18. Yttrande mot KumBro Vind AB:s överklagan av Länsstyrelsens i Hallands Läns (MPD) beslut av den 14 mars 2018-03-14 (dnr 5517425-17) ang. avslutande av prövotidsutredning för vindkraftverk på fastigheterna Bökås 1:1 med flera i Hylte kommun.